

SPRÅKLIG SAMLING

NR. 3
SEPT.–OKT.
1970
11. ÅRGANG

GITT UT AV LANDSLAGET FOR SPRÅKLIG SAMLING

Morsmålet i den nye høgre skolen

Reformbølga i skoleverket har nå nådd gymnasets og de andre videregående skoler. Gjelsvikutvalgets Tilsråding om reform av gymnasets (1967) og Skolekomiteens (Steen-komiteens) Innstilling I (1967) og II (1969) har ført til nytenkning og forsøksiver i den høye skolen med omsyn til struktur og fagopplegg. «Den høye skolen» er her nytta i tydinga «alle skoleslag som bygger på 9-årig grunnskole», slik Steen-komiteen gjør framlegg om.

I det følgende skal jeg ta for meg noen av de viktigste endringene innafor faget norsk, da det er dette som i første hand er av interesse for Landslaget for språklig samling. Det gjelder altså endringer som ennå ikke er satt ut i livet, men som foreligger i de nevnte innstillingene.

Den nye målsettinga for norskopplæringa i gymnasets har fått denne utforminga i Tilsråding om reform av gymnasets:

«solid kunnskap om norsk mål slik at dei (elevane) lærer å ordlegge seg klårt, konsist og

korrekt, munnleg og skriftleg, kjennskap til norsk målvokster og aktuelle språkproblem og dermed fremje ei aktiv og medviten holdning til språket, ei vidare innføring i norsk litteratur og litteraturhistorie, føresetninger for å lese med rikare utbytte og interesse for god og verdfull lesnad, noko kjennskap til dansk og svensk språk og litteratur og til verk frå verds litteraturen — og på å utvide den allmenne livsorienteringa, lære opp sansen for estetiske verdiar og intellektuell ærleldom og i det heile hjelpe elevane fram til personleg vokster og *mogning*.»

Det en merker seg her, er ei omvurdering av de ulike bolkene i norskfaget i retning av mer vekt på den reine språkopplæringa, — og innafor denne disiplinen ster-

kere prioritering av det talte språket. I seg sjøl er dette en bate for norskundervisninga. Men målsettinga inneholder også ei anna omvurdering: Innafor språkopplæringa i norsk skal en nå samle seg mer om målvoksteren i språket vårt slik at elevene vil få et klarere blide av framgangslinjene i morsmålet: Fra vårt nasjonale målgrunnlag fram til samlingstanke i dagens situasjon. Dette vil måtte skje til ei viss fortrenging av den gamle terpinga av norsk litteraturhistorie, slik jeg ser det.

I staden vil vi få livsnære øvinger i språkanalyse, muntlig bruk av språket med sterke innslag av folkemålet slik det over seg i dialektene (via lydbandopptak), mer vekt på stemmebruk, på naturlig språkføring i bygd og by. Samstundes vil språket bli brukt som reiskap for analyse, definisjoner, presisering og tolking, slik vi trenger det når vi må ta stilling til utsagn, slagord og propaganda, reklame og klisjeer i vekeblad, brosjyrer, plakater og i alle former for massemedia.

AV

IVAR GROTNÆSS

Verdifullt er det og at en vil innføre større variasjon i skriftlige prøver. Elevene vil få mer systematisk opplæring i språkbruken i rapporter og brev, i drøfting og utgreining av saker, i møteleiing, opplegg av kurs og konferanser osv. Det har synt seg at de unge har bruk for å drøfte problem som er oppe i tida, t. d. skoledemokrati og samarbeidsformer. Vi har også fått røynsle for at elevene gir prov på dugleik i utgreingsarbeid og lagsaktiviteter. De har greidd å føre fram krava sine andsynes styresmakter og skolefolk med ei tyngd som var ukjent for en mannsalder sia. Det er alt dette som slår gjennom i de nye reformplanene. En må:

«samstundes lære elevane å sjå ei sak frå fleire sider, byggja opp framstillinga logisk og systematisk, til å skilje mellom viktige og uviktige moment og til å skrive med naturlege overgangar og klår samanheng, og heile tida med godt språkleg herredømme.»

for enda en gang å sitere gymnasstilrådinga.

Når det gjelder litteraturbolken, går både Gjelsvik- og Steenkomiteen inn for at elevene skal legge opp 6 hovedverk (mot nå 5 i gymnaset) ei ættesoge og et utdrag av Snorre, et verk fra danske-tida, to fra åra 1830—90 og to fra 1890 til i dag. I tillegg skal en gå gjennom et utvalg av dikt, folkediktning, noveller og essay, og om lag 40 sider svensk og dansk litteratur. Dette svarer i det heile til pensumet slik vi har det nå, bortsett fra ett ekstra verk og utdraget fra Snorre.

Det er et spørsmål om en ikke skal skjære bort verket fra danske-tida og heller la Holberg/Wessel gå inn som en del av det danske stoffet en bør ta med. Dette er mi vurdering ut fra en språklig synsstad. Den vil sjølsagt bryte sterkt med det tradisjonelle synet på diktinga i dansketida som en

del av nasjonalarven vår. Det spørrs likevel om ikke Wergeland hadde et mer nøkternt syn på dette da han kalte det danske mellomspillet for «den uægte Lodning, som vi bryde væk for at hele de ægte Led».

En kan undre seg over at komiteene vil auke både språk- og litteraturstoffet innafor den trange tidsramma en nå har. Forklaringa er grei nok: De litterære verkene skal elevene lese på eiga hand heime, men med hjelp, tilrettelegging og drøfting på skolen. Her kommer og det inn at en vil legge sterkt vekt på å lære elevene studieteknikk.

Både Gjelsvik- og Skolekomiteen går inn for en ny struktur med en 3-delt modell for fagfordelinga: grunnkurs, fagfolk (studeretning) og tilvalgsfag. Grunnkurset i norsk skal gå over 4+4+4 veketimer med høve til tilleggstimer i 2. og 3. året. Dette vil gi rom for mer variasjon og mulighet for elevene til å følge særinteresser innafor faget.

Gammelnorsken er foreslått tatt ut av grunnkurset og lagt til tilleggskurs. Jeg stiller meg skeptisk til framlegget. Kravet om å kutte ut det norrøne målet som obligatorisk emne vil føre til større isolasjon i Norden og mindre kunnskap om opphavet til morsmålet vårt. Det siste vil beinveges motarbeide reformtendensene i de nye planene. De gammelnorske tekstene vi leser i gymnaset i dag er stort sett normaliserte etter islandsk norm. Det har derfor vært mulig å sette inn moderne islandsk i staden for gammelnorsk uten å skape for sterkt brott med det norrøne målgrunnlaget. Vi får vone og tru at fagråd og styremakter ikke vil følge innstillingene her.

Det er ellers greitt at vi skal holde fram med sidemålsopplæringa i minst like stort mon som før, men trulig med ei omlegging av undervisningsmåter og -middel så

vel som prøveformer. Gjelsvikutvalget sveiper lite inn på sidemålsopplæringa. Det skyldes at norskfaget er sett som ei opplæring i *morsmålet* allment. Spørsmålet om sidemålets plass i undervisninga er overlatt til Vogt-komiteen og Stortinget, ser det ut til. Men Skolekomiteen tar denne saka opp i full bridd. Utfallet av hand-saminga av språksaka i Stortinget er i skrivende stund uvisst. Det er likevel liten grunn til å tru at Tinget vil gå vakk fra tilnærmlingslinja i norsk språkutvikling og med det gjøre vilkåra for sidemålsopplæringa ringere.

En har vel heller grunn til å tru at sidemålopplæringa vil bli monelig utvida med tanke på at den skal famne om *alle* som søker videregående utdanning. Dette vil bli et framhold av den utvidinga som alt går for seg for fullt i 9-årig skole. Styrking av sidemålsopplæringa vil føre med seg større plass for nynorsken.

At dette i sin tur vil fremme samlingstanken i målspørsmålet, kan vel ingen være i tvil om. Ei heilt anna sak er opplæring i *samisk* som sidemål. Her kan vi registrere store framsteg i de seinere åra, jmf. skipinga av et samisk gymnas og andre tiltak.

LANDSSTYREMØTE

Landsstyrets medlemmer er innkalt til møte i Oslo 4. oktober til drøfting av språksituasjonen og arbeidet framover. En del organisasjonssaker kommer også opp.

SPRÅKLIG SAMLING

**Redaktør: Rakel Seweriin, Fastingsgt. 7, Oslo 3,
Tlf. 60 67 89.**

VEGEN FRAMOVER

Vi har fått handsaminga av St. meld. 15 og Innst. S. 189 om språksaka i Stortinget noe på avstand, og det er grunn til å se debatten i sammenheng og trekke opp liner for arbeidet framover.

Bortsett fra den ene representanten i Tinget som var «lut lei hele greia!», gav de folkevalgte mange gode, rolige og saklige innlegg til beste, og i dette nr. av bladet gir vi derfor et utdrag av debatten. Sjølsagt samler vi oss om de deler av den som er av særlig stor interesse for den saka vi kjemper for, samnorsken.

Skal vi nå fram til ett språk i dette landet, må Stortinget og styresmaktene ta ansvaret for å bestemme over utviklinga. Dette synet fikk denne gangen tilslutning fra alle politiske parti, og det lover godt for framtida. Klarest kom dette synet til uttrykk i innleggene til representantene Førde og Kielan. Førde sa bl. a.:

Noko av det viktigaste ved innstillinga frå nemnda er det klåre og eintydige svaret ei samla nemnd har gitt på kjernespørsmålet i norsk språkpolitikk: Skal vi ha ein offentleg språkpolitikk som tek sikte på å styrke og bevare nynorsk? Nemnda har svart ja på begge ledd i det spørsmålet. Nemnda har slått fast at også språkpolitikken er eit offentleg ansvar. Stortinget og offentlege organ har rett og plikt til å interessere seg for språkpolitikk og avgjer sjølve kva som er avgrensinga for deira utøving av den politiske makt.

Representanten Rolf Fjeldvær la til:

Språkutviklinga vil i alle fall bli formet av samfunnskrefter. Fordi en del krefter utenom folkevalgt kontroll er sterkere enn noen gang før — jeg tenker her på massemedia, reklame, næringsliv, underholdningsindustri osv. — er det i dag mer nødvendig enn tidligere at regjering, storting og politiske partier har et gjennomtenkt helhets-syn på språkutviklinga og en språkpolitisk målsetting.

Representanten Hovi formulerte det med disse orda:

Eg har òg merka meg at nemnda understrekar det ansvar våre styresmakter har for å leggja opp dei språkpolitiske retningslinjer, slik at det kan bli ytt rettferd til alle språkgrupper og skapt grunnlag for eit breitt samarbeid om desse viktige kulturspørsmål. Dette ser eg som ei mykje viktig utsegn av ei samla nemnd. Styresmaktene skal framleis ha ansvaret for opplegg av dei språkpolitiske retningslinjer. Det må ytast rettferd til alle språkgrupper. Minoritetsgrupper må ikkje bli skadelidande. Eg vil her skyte inn: Det er langt fram før det er synt nynorsk slik rettferd som det her er peika på.

Dette er det fundamentale grunnlaget for all norsk språkutvikling, som alle nå har slutta seg til *uten etterhald*.

Videre har Stortinget samrøstes gått inn for hovedprinsippet for alt arbeid med språket i framtida:

tilnærminga mellom bokmål og nynorsk skal halde fram til målet er nådd: ett sams riksspråk i dette landet.

I det praktiske arbeidet med alle sakene som springer ut av St. meld. 15, Innst. S. 189 og debatten i Tinget, skal vi nå gjøre nye framsteg. Landslaget for språklig samling vil være med og arbeide aktivt med i Språkrådet, et leksikografisk institutt, målbruken i NRK og i statstjenesten, målet i skolen, læreboks- og stadnamnsspørsmåla m. m.

Lagets øverste organ og råd må nå komme sammen og stake opp vegen framover.

TAKK

Redaktør Knut Kvigne har dessverre sagt fra at han ikke lenger kan være redaktør for Språklig Samling. Det er vi lei for. Da han blei valgt til redaktør første gang høsten 1963, fikk han lagt om bladet til det format og utstyr som det siden har hatt. Aleine har han vært redaktør, redaksjonssekretær, korrekturleser, ombrekker og skri-vehjelp, og i tillegg møtt i sentralstyret. Redaktør Kvigne er avisemann, og vant med å følge det som er aktuelt. I lederne sine har han ordlagt Språklig Samlings syn på hendingene. Vi og leserne kommer til å savne avismannen, når nå sentralstyret må ta ansvaret for å få ut avis til så lenge.

Vi takker Knut Kvigne for de sju åra han har vært redaktør av Språklig Samling, og håper at vi i framtida vil møte ham i spaltene når han sjøl kan velge emne og kan skrive av egen lyst, og ikke med den følelsen at han *må* gjøre det.

DEN SISTE KNEIKEN

Arne Kiellands innlegg i Stortinget i språkdebatten

Jeg er glad for at ordskiftet sammen med kommiteinnstillinga har klargjort bl. a. dette:

For det første at Stortinget og de folkevalgte fortsatt skal være siste instans, også i språkpolitiske saker. Språkrådets oppgave skal være å gi råd.

For det andre: Tilnærminga mellom de to målformene skal fortsette som språkpolitisk program. Vi har som før det felles skriftspråket som mål. Denne linja bør bare ikke bli forsert.

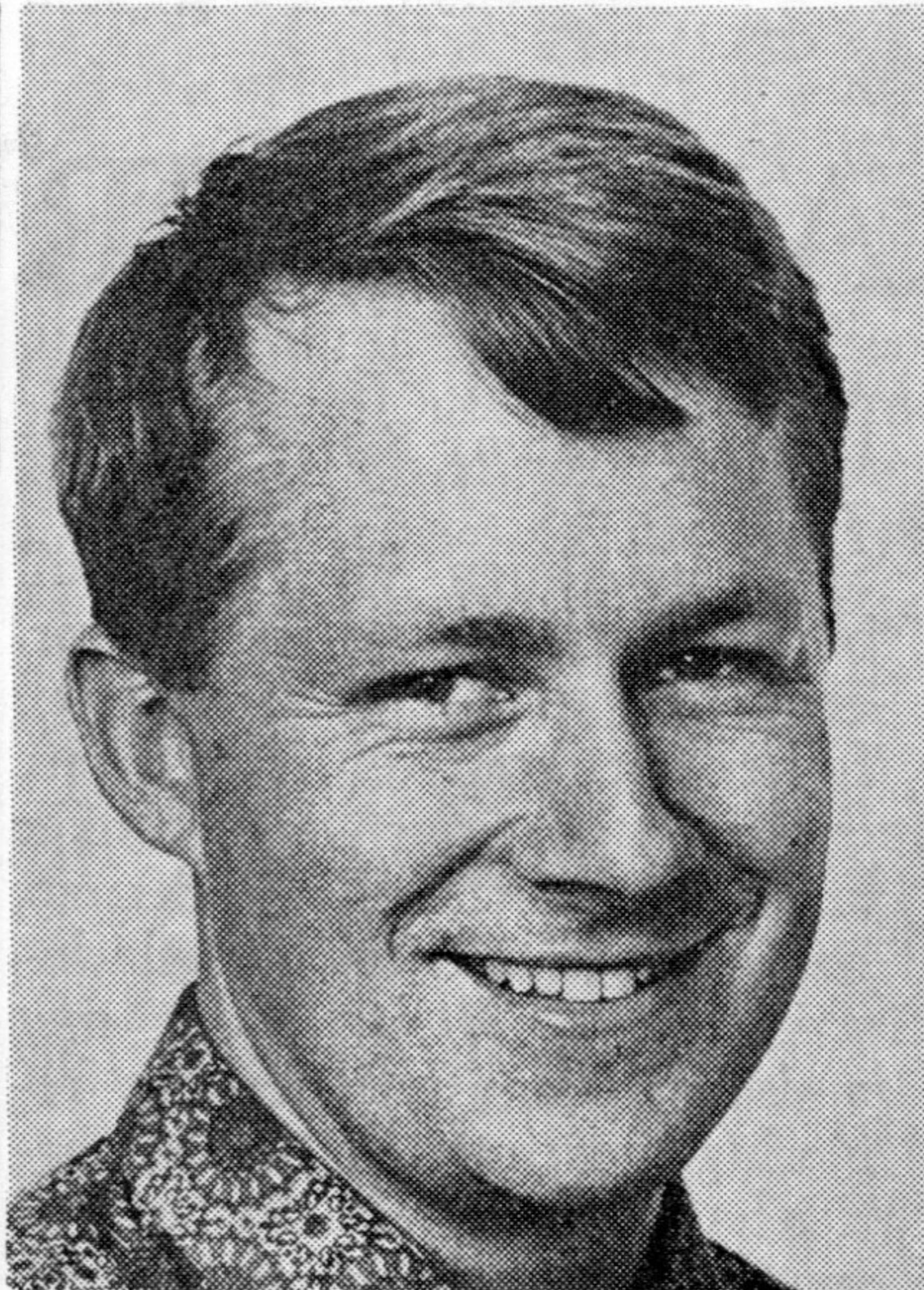
For det tredje: «Fri» språkutvikling fins bare på papiret, eller vil i praksis si påvirkningsslagkraft for krefter utafor folkevalt kontroll. Norge er jo et fritt land også ellers med sine mange reguleringer, ja, kanskje nettopp på grunn av dem.

For det fjerde: En særlig innsats må til for å bedre kåra for nynorsken, som har særlige vansker som minoritetsmålform. Det gjelder spesielt nynorskens plass i NRK.

For det femte: Etter det som er sagt både av hr. Langslet og andre: Lufta ser ut til å være gått ut av riksmålsballongen. Riksmålsforbundet vil trulig i likhet med de to andre språkorganisasjonene lojalt følge de regler som blir gitt for Språkrådet.

Vogt-komiteen var raus nok til å slå fast at de ideologiske og sosiale konfliktelementa i språkstriden langt på veg er borte. Da kjenner en dårlig brytningen mellom land og by, mellom gammal og ung. Etter min oppfatning er de blitt skarpere i seinere tid.

For det første skaper folkeflyttinga til byene — og kampen mot

ARNE KIELLAND

at den skal foregå så ustyrlig — en ny ideologisk mobilisering. Den har med makt å gjøre. Det spørs på vilje og evne til å få kontroll med kreftene. Det er folkemakt mot byråkrati og elitedyrking, folkemakt mot kommersielle interesser. Språket er bare ei side av konflikten. Den er en slags overbygning.

For det andre finner en blant mange ungdommer en ny erkjennelse av disse sammenhengene. Det kan ikke være riktig, som noen sier, at tilnærminga har stoppa opp. Det er riktig at Trygve Bull har resignert og i seinere år har utgjort hovedskyttet til «Frisprog». Det er rett at mange finner en lettvinnt erstatning for sin sviktende tru i å be om kamp mot «milkshake» og «make up». Det er rett at NRK har svikta sitt ansvar. Det stemmer også at forlaga ikke har ytt sitt til rettferdspolitikken.

Men den nynorske litteraturen har gått fram. Vi har fått spirer

til en moderne, livskraftig presse på dette målet. Framfor alt fins et radikalt og friskt språk i ungdomsorganisasjonenes aviser, som bærer bud. Det dreier seg særlig om en dristig radikal språkføring på bokmålsida blant de unge i disse organisasjonene. Dette er egentlig lett forståelig. Særlig ungdommen lever i — om jeg får lov til å bruke uttrykket — samnorske kulturformer som var ukjente for bare få tiår sia. Bonde- og bykultur går over i hverandre. Mini-universitet har sjansen til å bli lagt til bygdemiljø f. eks.

For mange av oss, fra by og bygd, er det slik at vi nå står framfor den siste kneiken. Vi er ikke mye opptatt av å få stramme paragrafer for å nå dit. Vi trenger et miljø i skolen og samfunnslivet som stimulerer *motet* til å bryte ned de siste gjerdetolpene. Mellom radikalt bokmål og radikalt nynorsk finns ikke lenger de prinsipielle murene som hr. Langslet skisserte som uoverstigelige. Det kan være sant for han at de er det, men ikke for andre.

Kravet presser seg fram om på forsøksbasis å få skrive i skolen og styringsverket etter én samlende normal. Det fins alt en slik samlenormal. Landslaget for språklig samling laga en i 1966 etter femseks års arbeid. Det er også av de ting som har skjedd mens mange av den eldre generasjon var opprettet av skyttergravskrigene i 1950- og 1960-åra. Mens vi fikk forslagene mot, fikk vi samtidig en ungdomsaksjon for.

Dette å lage en samlenormal er ingen ny og original tanke. Didrik Arup Seip lanserte den alt i 1936, da han kommenterte språkutviklinga slik:

«Men alt nå skulle det bli satt opp en fellesnorm for begge mål,

Hva nå med språklig tilnærming?

Språkstriden er offisielt gravlagt. Stortinget er tilfreds, pressa er tilfreds og de fleste språkaktivistene er tilfredse. Stortingsdebatten om språkmeldinga 10. mai og kommentarene etterpå viser at det ikke bare er stortingsmann Oftedal som er lut lei hele greia. Fred for en hver pris synes å være innstillingen nær sagt over alt.

Hva så med drømmen om ett norsk skriftspråk skapt gjennom ei tilnærming mellom bokmål og nynorsk?

I Stortingsdebatten drukna denne målsettinga stort sett i kaskader av fredsprat, eller blei gitt et så langsiktig perspektiv at ingen i realiteten trenger føle seg forplikta. Den tolking komite-formann Kars- tensen gav av innstillinga fra Kirke- og undervisningskomiteen er i så måte avslørende: «Komiteen ønsker ikke å avvise de mer langsiktige tilnærmingstanker.» Tenk det!

Heldigvis fins det framleis noen tingmenn som ser språklig samling som ei viktig og ikke altfor lang-siktig målsetting. I sterke og klare

som enhver kan bruke. Det må bli gitt lærebøker på den og ordlister.»

Seip ville da gjøre den obligatorisk i en av de to stilene ved avgangseksamener. Det er neppe klok politikk — og iallfall ikke i dag. Samlenormalen bør vokse seg fram ved at ungdom ber om å få skrive etter den, enkeltvis eller i grupper eller klasser. Men det viktigste er at tilbudet fins der, og departementet og Språkrådet, når det kommer, bør sørge for det. Det fins både organisasjoner, skolefolk og andre som gjerne hjelper til i en slik forsøksvirksomhet.

Det er vel tilgangen på lærebøker som avgjør språkdemokratiet — om en vil — i skolen. Så knyttta til tradisjonelle interesser

Av
ALFRED KVALHEIM

innlegg påviste Einar Førde og Arne Kielland hvor viktig det er å ha et mål, en politikk og en vilje til å gjennomføre politikken også på dette området. At de best underbygde og mest perspektivrike innlegga kom fra de yngste i Stortingsalen, gir trass alt håp for framtidia.

Hvor vil så ei språkutvikling som ikke er styrt av ansvarlige politiske organ føre oss hen?

Ventelig fører den ikke til språklig samling. Med ei normering av skriftspråket som ikke bygger på talemålet, men på det skrevne ord i aviser, blad, bøker og forretningsskorrespondanse, vil nok tendensene i retning av tilnærming bli svært sparsomme. Som alle bør vite, blir det skrevne ord i dag som oftest normert på en jernhard måte i avisredaksjoner, forlag og også i mange private og offentlige kontor. De som har makta velger gjerne den skriftnorm de sjøl er

som de fleste forlaga våre er, må en rekne med at det fortsatt vil bli vanskelig å skaffe lærebøker på nynorsk og radikalt bokmål. Departementet avviser temmelig lettvint tanken på et statsforlag, enda svikten til nå har vært åpenbar for alle. Departementet har bevisbyrden for dette standpunktet. Hvilke støtteordninger har departementet ellers planer om som radikalt kan bedre læreboksituasjonen f. eks. for nynorske bøker, ettersom det tar dette punktet med så stor ro?

Jeg vil så sterkt jeg kan, bede departementet igjen å vurdere alternative måter å sørge for at lærebøkene kan foreligge til samme tid på begge mål, og at statsforlag her blir et av alternativa som en vurderer.

mest fortrolig med, og da blir det som regel 1917-rettskrivninga eller Riksmålsforbundets normal. Det sosiale aspekt gir dessuten de moderate formene en klar appell sammenlikna med tilnærningsformene.

Resultatet av ei slik «frigjort» språkutvikling vil uten tvil kunne bli ett skriftspråk før hundreårs-skiftet, men da et språk med svært spinkelt talemålsgrunnlag. Jeg er redd for at vi alt nå kan skimte slutten på nynorsk som skolespråk, trass i offentlige støttetiltak og kjærleksforsikringer fra riks-målshald. Etter mitt skjønn er det beste av de realistiske alternativa for nynorsken, så vel som for dia-lektene, at en gjennom ei snarlig sammensmelting med bokmålet kan berge gode, levedyktige ord og former over i framtidsspråket.

Hva slags språkpolitikk er det
så jeg som samnorskemann ønsker
og hva vil en kunne oppnå ved
denne politikken?

Det vil trolig være innlysende for de aller fleste at et folk på snaue 4 millioner bør kunne greie seg med ett skriftspråk, om ikke spesielle forhold splitter folket i klart atskilte språkgrupper slik tilfellet er i f. eks. Belgia og Sveits. I Norge er det i dag stort sett bare nyanser i talemålet som skiller, og for en nøytral tilskuer må det virke fullstendig uforståelig at det skal være nødvendig med to skriftformer. Praktisk og økonomisk vil fordelene ved ett skriftspråk være store, ikke minst i skoleverket der det nå drives svært mye tidkrevende og kostbar dobbeltkjøring. Et moment som har kommet stadig mer i forgrunnen, og som var et gjennomgangstema i stortingsdebatten, er behovet for vern mot utenlandsk språkpåverkanad. Også dette omsynet skulle tale for at vi snarest bør få ett skriftspråk her i landet.

Ventelig vil verken riksmålsfolk eller nynorskfolk nekte for at det

er mange og store fordeler ved ett språk. Spørsmålet om hva grunlaget for et slike felles skriftspråk skal være, er det derimot stor usemje om. Landslaget for Språklig Samling har i formålsparagrafen sin gått inn for ett skriftspråk utforma på grunnlag av ei gjensidig tilnærming mellom bokmål og nynorsk. I denne tilnærningsprosessen er det naturlig at talemålet spiller ei avgjørende rolle. Hva som er de mest nyttate ord og former i talemålet, og som dermed blir de viktigste byggeklossene i den samlenormalen som en gang må komme, får språkforskinga klarlegge. Sjølsagt må det ved ei slik samling åpnes vide muligheter for sideformer, i alle høve i ei overgangstid. Det må også bli tatt omsyn til skrifttradisjonen i bokmål og nynorsk. Så godt som hele ordtilfanget i de to målformene og dialekten bør kunne gå inn i den felles ordlista.

Ei språklig sammensmelting vil uten tvil kunne gi et skriftspråk som er rikere på nyanser og har større valgfridom enn noen av de språkformene vi nå har. Det må være grunn til å tru at en ved å gjøre slutt på språk-kløyvinga, samtidig vil fjerne et sosialt skillemerke i det norske samfunnet. Ungdom fra landsbygda må i stadig større grad ta arbeid i byene og der tilpasse seg et skriftspråk de ikke er fortrolig med og som de til dels føler som unaturlig. Tilpassingsproblema for alle disse ungdommene ville bli mindre om opplæringsmålet var sams og utforma som en fellesnevner for talemålet i landet.

I Stortinget og avisene har det blitt krevd rettferd for riksmålet og likestilling for nynorsk. Derimot synes ikke mange å være opprettet av å sikre tilnærningsformene vekstvilkår. Det er grunn til å støtte Arne Kiellands tanke i stortingsdebatten om at elever og statsjentestemenn må ha rett til å skrive etter en samlenormal. Vi må kunne kreve at det nye Språkrådet sørger for at det så snart råd er,

Hva nå med språket?

Våre to mål har vært jamstelte siden 1885 — vel å merke på papiret. Innstillingen tyder på at jamstillingen heretter vil bli tatt mere alvorlig, og det er selvfølgelig både rett og riktig. Det store faremomentet etter vårt skjønn, er at innstillingen åpner adgang til en videre normering, altså enda flere valgfrie former. På papiret kan det virke greitt nok, og dette med valgfrihet har et demokratisk tilsnitt som kan gjøre seg i debatten. Når en kommer fram til realitetene, blir spørsmålet: Er det meningen å gjennomføre innstillingen på dette punkt?

Mange av oss husker hva som skjedde etter at Stortinget hadde vedtatt rettskrivningsreformen av 1907. Etterpå kom Oslo skolestyre med sitt vedtak som gikk ut på å bruke de radikale formene i bokmålet. Dette vedtaket ble bestemmende for så å si hele lærebokproduksjonen, og hele landet fikk radi-

kale lærebøker enten skolene ønsket dette eller ikke. Men situasjonen er på en måte enda farligere nå, fordi det meste av forlagsvirksomheten har tatt språkpolitisk standpunkt ved å bruke Riksmålsforbundets ordliste. Vil de ut fra denne innstillingen gå inn for det vi kaller privat nomering, så er utvilsomt forutsetningen lagt til rette. I så fall kan innstillingen om språksaken — vel å merke på noe lengre sikt — vise seg å være en eneste langstrakt kapitulasjon på nynorskens vegne.

Et språk må nødvendigvis normeres, og det er en utbredt misforståelse at språkstriden oppsto da Stortinget vedtok rettskrivningsreformen av 1907. Men Riksmålsforbundet ble stiftet som en protest mot denne reformen. Etter rettskrivningsreformen av 1917 ble Riksmålsvernet stiftet, og etter reformen av 1938 (og Oslovedtaket) fikk vi Foreldreaksjonen og Lytterforeningen. Men før disse reformene, hva da? Jo, da var det nærmest kaos, hvis vi skal tro samtidige kilder. Selv våre store diktere skrev uten språklig konsekvens — «de bogstaverer efter Forgodtbefindende», som det heter i en artikkel i «Vidar» fra 1888. Mange av dem skiftet også rettskriving titt og ofte, og av en eller annen grunn har Bjørnson brukt to forskjellige rettskrivinger i «Halte-Hulda».

Språklig normering var altså et meget aktuelt behov lenge før vi fikk noen gjennomgående rettskrivningsreform. Og dette behovet kan ikke tilfredsstilles en gang for alle — vi vil møte det igjen og igjen, kanskje for hver generasjon. Hvis innstillingen om språksaken betyr at de konservative riksmålsfolkene nå har insett det prinsipielt feilaktige i sin protestholdning, da er det grunn til å glede seg over det som har skjedd. Da kan vi utvilsomt snart komme over i en språklig sett langt gunstigere atmosfære. Men hvis bakgrunnen for kompromissstemningen skulle være et lønnlig håp om å åpne vegen for privat normering etter hvert som Stortinget bakker ut, ja da kan vi gå mot en kvassere språkstrid enn vi har opplevd den siden 1907.

Sverre Rostøl.

Språkstrid i gammal eller ny form?

«Den gamle norske form for SPRÅKSTRID er gravlagt», kunngjorde Arbeiderbladet med tjukke typar på førstesida den 20. mai. Stortingsdebatten dagen før hadde arta seg som ei imponerande oppvisning i velvilje, forståing, toleranse og samarbeidsvilje. Ei verdig avslutning på Helge Sivertssens seks år gamle språkfredsinitiativ. Alle har fått noe å gle seg over, og vi språkradikalarar har fått meir enn ein skulle vente etter Vogt-tilrådinga og stortingsmeldinga frå Bondevik.

Dette siste gjeld ikkje minst nynorskerfolka. Innstillinga frå Kyrkje- og undervisningskomiteen slår atten ein gong fast jamstellingsprinsippet i offisiell målbruk og går jamvel inn for å opprette ei stilling som målkonsulent i statsstaben, eit steg departementet ikkje hadde vori villig til å ta. Lærebokspørsmålet er ei kronisk hovudpine for målfolk, derfor var det eit slag i andletet på dei når det i St. meld. nr. 15 heitte at ein måtte «gjere alt som gjerast kan for å få ut parallelutgåver av slike bøker *på stutt tid*». Komiteen har skjøna dette og slår fast (som Vogt-nemnda) at «lærebøkene må foreligge til samme tid og til samme pris».

Målfordelinga i NRK er eit anna ømt punkt, og atten veik departementet attende: «Nokon nøyaktig fastlagt prosent for kvar språkform bør ein knapt freiste å kome fram til». Men fleirtalet i stortingskomiteen tar eit klart standpunkt: «Hovedregelen må være å gi nynorsk en plass som i det minste svarer til en fjerdedel av ordsettingene.» Ein Høgre-disens her skader ingen. Dette var ein av dei få meiningsskilnadene under stortingsdebatten: «Vi tror at nynorskens interesser er dårligt tjent med at stoppeklokken får høyere rang enn kvalitettskravet», sa Langslet.

Tilnærningsprinsippet i språkspørsmålet blir som venta varsamt handsama. Språknemnda må ofrast på grunn av tilnærminspasusen i formålsparagrafen — av psykologiske grunnar, seier komiteformannen, Per Karstensen, rett ut. Dette har heilt sia offentleggjeringa av Vogt-tilrådinga vori tatt for gitt og var nødvendig for at ikkje heile den møysommelig oppbygde «språkfreden» skulle

Av

Lars S. Vikør

rause i hop. Derfor er det oppsiktsvekkande nok at komiteen har fått inn ein slags tilnærningsparagraf, jamvel om han sjølv sagt er svært utvatna: «... støtte opp om den utvikling som på lengre sikt fører språkene nærmere sammen». Ei genial kompromissformulering. Interessant er det og at svært mange stortingsmenn rosar språknemnda og seier vakre ord om tilnærningslina, for så å skynde seg å legge til at ho ikkje må forserast. Berre Einar Førde slår fast at «tilnærningspolitikk er noko ein anten driv eller ikkje driv», m.a.o. at det ikkje nyttar å sitte og vente på at ho skal skje av seg sjølv. Men det er nok dette siste det blir lagt opp til no.

Språkstrid og politikk.

Er så språkstriden «i si gamle form» gravlagt? På sett og vis trur eg det. Stadig fleire held på og får auga opp for at språkstriden som isolert fenomen ikkje fører noen stad. Underskriftsaksjonane frå Riksmåls forbundet og i-målssekterismen i Noregs Mållag — som no er sett på plass — er teikn på at denne erkjenninga langt frå har nådd alle. Men nettopp i mållaga finn vi i dag den klaraste

forståinga av kva målstrid i røynda er. Målstriden kan ikkje førast uavhengig av den generelle politiske striden. Nynorsk har framleis sitt grunnlag i bygdesamfunnet, som i dag er truga av nasjonale og internasjonale kapitalkrefter og ei teknokratisk planlegging som tener desse kreftene. Mot dei held det no på og reiser seg motkrefter som vil bevare bygdesamfunna ved å gi dei utviklingsmuligheter ut frå eigne føresetnader og desentralisere avgjerdssprosesen. I denne striden, som vil dominere norsk politikk i åra framover, kan ikkje målrørsla stå nøytral. Dette var det ei klar erkjenning av på siste landsmøtet i Noregs Mållag. Typisk i så måte er «Dag og Tid», som starta som nynorskorgan utan annan profil og i dag er eit framståande organ for ein «populistisk» politikk.

Målfolka har avvist tilnærningslina — i alle fall førebels — dei har i det heile lagt rettskrivingsproblemet på hylla for å koncentrere seg om andre ting. Som ein utsending på det nemde landsmøtet sa — i polemikk med ein i-målmann: «Vi kan sette oss ned ved eit bord og lage eit fullkommen formverk og ei fullkommen rettskriving, men når vi reiser oss att, vil vi oppdage at det ikkje lenger er noe samfunn å bruke dette fullkomne i.» Dette synet er typisk for framfor alt unge målfolk. Studentmållaga går føre i politiseringa av målrørsla, og det er typisk at den påbyrja flørten mellom Høgre og målrørsla for eit par år sia, stort sett har dava bort. Høgre er nynorskvennlege nok, jfr. stortingsdebatten, men den politikken partiet står for, kan ikkje unngå å rasere det samfunnsgrunnlaget nynorsk er bygd på. At målfolka skjøner dette, er oppmuntrande.

Av dette følgjer at noen språkfred mellom nynorsk- og riksmåls-

DIKTEREN OG SPRÅKET

Utdrag av forfatteren

KARE HOLTS

foredrag i

«Språklig Samling Arendal i 1962

om

«Dikteren og språket»:

Vi hadde ei vegg-klokke hjemme hos oss. Den hang nokså høyt, og oppå klokka gjemte vi alt det som det var farlig å komme nær. Der lå pilleesken — når det hendte at noen trengte piller —; der lå pengepungen — som gjerne var tom —; og der lå attestene som de forskjellige medlemmene av familiien hadde fått etter sju års skolegang, eller etter mange års slit i en huspost eller på et skipsdekk.

Der lå også brevene som kom inn en sjeldan gang, fra nær eller fjern — alltid skrevet med spisspenn og fulle av stavefeil, skrevet av folk som nok hadde det store, mystiske kjennskap til språket, drivet i fortellingen, som eide det suverene kjennskap til over- og

undertoner så lenge de fikk snakke, men som ikke eide noe av det når de skulle skrive. Der — på vegg-klokka — lå brevene og fortalte om det.

Såne brev — lagt opp i familiens sikre gjømsel — forteller litt om den respekt de hadde for det skrevne ord. Og formen i brevene forteller om det skamløse overgrep som folket er blitt utsatt for i årevis når det gjelder skriftspråket. Språket var jo deres — var det i helg og hverdag, i slagsmål og jordeferd, i kjærlighet, drøm og arbeid — men *skrive* det skulle de ikke. Det ville gjort dem for mektige. Det ville svekket de andre, overklassen, den økonomiske og kulturelle overklassen. Derfor ble brevene som de ble.

Men det er ikke lenger sånn.

Det er den store triumf for norsk kultur at i vår menneskealder er språket blitt slik at det går an for de fleste av oss å ta penn i hand uten å få krampe i armen.

tiske medvetet i mange samfunnsgrupper fører i mange høve også til eit auka språkleg medvet, og dette gir nynorsken von. Den sterke stillinga dette målet no har i studentkrinsar, er eit teikn på det. Men det kjem også oss til gode: Det er ikkje tilfeldig at ein mann som Ottar Brox brukar eit ganske radikalt bokmål, at Arne Kielland er samnorskmann, at SUF truleg går lenger enn noen annen i retning av vårt mål osv.

Vi bør altså ikkje godta samfunnsutviklinga (urbanisering, teknokratisk dirigering, EEC osv.) som noe gitt, da underskriv vi vår eigen dødsdom. (Somme av oss har jo alt underskreve nynorskens dødsdom på desse premissane og anbefalt målfolka å gå over til radikalt bokmål, men det er utoptisk og forkasteleg. Alle former for folkeleg norsk er i same båt som nynorsken). Det er alt saman resultatet av ein viss politikk, som det står i vår makt å endre. Denne erkjenninga lovar jo ikkje godt for «språkfreden», og det er derfor naturleg at høgremannen Paul Svarstad i Stortinget hengde ut Dag og Tids kommentar til tilrådinga frå stortingskomiteen: «Det hardaste trugsmål mot nynorsken er sentraliseringa av ressursar, kapital og arbeidskraft kring nokre få sentra, avfolkninga av bygdene og nedbygginga av primærnæringane. Språkstrid 1970 er derfor m. a. dette: Kamp mot Vestlandsplanen, Austlandsplanen og Trøndelagsplanen, kamp mot Norsk Vegplan og kamp mot norsk medlemsskap i EEC. Språkfred på dette området tener berre riksmalet på folkemålets kostnad. Derfor treng vi ingen fred i denne striden. Vi treng opptrapping.»

Dette vil seia at kampen mellom folkemål og riksmalet blir eit ledd i den generelle kampen folkemakt kontra kapitalmakt og teknokrati, og at nynorsk- og samnorskfolk har sams interesser. Eg ser det derfor som skadeleg når nynorskfolk

folk ikkje er ventande, jamvel om dei er samde om å avvise tilnærminga og om at nynorsken er eit vakkert språk. Riksmalet er gått ut frå overklassa i næringsliv, åndsliv og styringsverk og pressa på folk gjennom undervisning, massemedia og sosialt påtrykk. Målreisinga var frå byrjinga ei motvekt mot dette presset; for norsklinga var ikkje det frå først av, fordi ho heldt seg innafor rammene av det «dannede talesprogs» i overklassa. Først med dei valfrie formene i 1917 og rettskrivinga i 1938 fekk vi eit brot med denne talemålsnorma. Men det første ikkje fram, det er i dag nokså tydeleg. Og no er alle samde om at det «dannede talesprog» skal konserverast, evt. tilsett dei «levende former» som vart kasta ut i 1938, og så vonar vi på ei «naturlig tilnærming».

Den vil aldri komme. Vilkåret

for ein tilnærningspolitikk er, etter mitt skjøn, at systemvangen i riksmalet og det moderate bokmålet blir broten, dvs. at folke-målsformer blir tatt inn i bokmålet i slike mengder og med ein slik konsekvens at det «dannede talesprog» ikkje lenger kan seiast å utgjere talemålsgrunnlaget for bokmålet. Skjer det, har det mindre å seie korleis nynorsken er, for den er ikkje bunden til eit fast talemål og er dermed meir fleksibel. Om det er mogeleg å gjennomføre ei slik reform i bokmålet, er ei anna sak. Eg trur dette etter ein gong er eit spørsmål om politikk og samfunnstillhøve, og kan ikkje sjå at ei slik reform er mogeleg i dag.

Målfolk og samnorskfolk strir altså mot same fienden: det konsernative riksmalet, og dermed mot det samfunnssystemet og den samfunnsutviklinga som favoriserer dette målet. Det auka poli-

FORMÅLSPARAGRAFEN

En enstemmig stortingskomite uttaler (i Innst. S. nr. 189) «at en fortsatt må ha en tilnærming av våre to skriftspråk som et lang-siktig mål, men at denne tilnærming må finne sted på et naturlig grunnlag og ikke forseres. Komiteen ser det som viktig at dette kommer til uttrykk i formålsparagrafen. På den annen side er det også meget viktig at en nå får en formulering som alle kan være enige i og inngå et forpliktende samarbeid om. Komiteen mener at begge disse intensjoner best kan komme til uttrykk ved at formålsparagrafens punkt a-b gis følgende formulering:

a. verne om den kulturarv vi har i de norske skriftspråk og i talespråket i by og bygd, fremme tiltak som kan øke kunnskapen om norsk språk, dets historie og egenart, fremme toleranse og gjensidig respekt i forholdet mellom alle språkgrupper i folket og verne om

den enkeltes rettigheter når det gjelder bruken av språket.
b. følge utviklingen av talemålet i by og bygd og av skriftmålet i litteratur og presse, og på dette grunnlag fremme samarbeid i dyrkingen og normeringen av våre to skriftspråk og støtte opp om den utvikling som på lengre sikt fører språkene nærmere sammen.»

Med denne formulering mener komiteen også å ha gitt uttrykk for at en ikke avviser den mer langsiktige tilnærmingstanken samtidig som en fjerner de formuleringer som tidligere har vakt strid. I ordene «støtte opp om» legger komiteen at det ikke er rådets oppgave å føre en forsert tilnærningspolitikk, men at det nøye skal følge utviklingen og rydde av veien hindringer og ellers legge forholdene til rette slik at de tilnærmingstendenser vi har i våre språk, kan vokse fram på et naturlig grunnlag.»

avviser samnorsklinia som prinsipp. På litt lengre sikt trur eg dei må ta opp det til ny vurdering; dei står jo i det dilemmaet som Jakob Skauge nemnde i førre nummer av Språklig Samling: Skal målstrevet ha eit riksnorsk perspektiv — noe som berre kan skje ved ein samnorskpolitikk — eller skal det bli eit regionalt og sekterisk element i eit riksmålsdominert samfunn? Ikkje ein gong i eit populistisk samfunn er det rimeleg å vente at nynorsken blir det «einaste riksmålet i landet». På den andre sida er eg samd med målfolka i at rettskrivingspolitikk for dei ikkje er den viktigaste saka for tida, og det er kortsynt av oss å hamre på dei for det.

Min konklusjon blir at den viktigaste oppgåva for samnorskfolk blir å arbeide for ei gjennomgripande reform av bokmålet, og og-

så arbeide for å gjere ei slik reform *politisk* mogeleg. I samlenormalen skulle vi ha eit godt grunnlag. Korleis ei evt. politisering av Språklig Samling skulle gå for seg, tør eg ikkje seie. Personleg reknar eg meg som populist, men eg veit ikkje kor representativ eg i så måte er for organisasjonen. Eg vonar derfor at medlemmer som er samde eller usamde i dei tankane eg har lagt fram i denne artikkelen, sender inn synsmåtane sine til bladet. Eg trur i alle høve det er tvingande naudsynt at også Språklig Samling notar til å drøfte språksaka og si eiga stoda i ein større politisk samanheng — vi har hatt ein tendens til å gjere det til eit spørsmål berre om a-former i bokmålet og lånord i nynorsken. Det er det ikkje.

Lars S. Vikør.

FRAMLEGG TIL SAMLENORMAL

På landsmøtet for ti år siden, i november 1960, blei enstemmig vedtatt å sette ned ei nemnd til å arbeide ut en privat samlenormal for Språklig Samling. I arbeidsutvalget kom Ola Halvorsen (formann), Knut Oppheim, Knut Kvigne og Halvor Dalene. Nemnda fikk til oppgave å

«arbeide ut en samlende skriftnormal. — Hensikten med normalen er å få satt opp et mønster for dem som ønsker å bruke ei radikal målføring uten omsyn til mindre språkgrenser.» ...

«... målet er å nå fram til ett skriftspråk ved å legge talemålet i bygd og by til grunn for ei gjensidig tilnærming mellom de to målformer. Utgangspunktet for arbeidet i nemnda bør være samformene i gjeldende læreboknormal....»

Det var et møysopermelig og tidskrevende arbeid som blei avslutta i 1966. Resultatet av dette arbeid er trykt i Språklig Samlings småskrifter, et hefte på 44 sider som koster kr. 2,— pr. stk.

*

THE YEAR'S WORK

Fra verket THE YEAR'S WORK IN MODERN LANGUAGE STUDIES, bind XXIX 1968, Cambridge, England. (Utgitt av The Modern Humanities Research Association.) Side 565:

The organization Landslaget for Språklig Samling, which is concerned with linguistic policy, has publ. *Framlegg til samlenormal*, 1964, 44 pp. This outlines an unofficial language norm situated between *bokmål* and *nynorsk*, and is consequently a contribution to the efforts which have been made for the rapprochement of the two language forms. Arnulf Øverland, *Sprog og usprog*, Riksmålforlaget, 168 pp., is a coll. of lectures and articles written at different times as contributions to the linguistic controversy in Norway in defence of the so-called *riksmål*.

— STORTINGET OM SPRÅKET —

Det er allerede noen måneder siden Stortinget debatterte Vogtkomiteens innstilling. Våre lesere vil sikkert ha interesse av et sammenstrengt referat fra debatten om visse spørsmål, og det følger her:

Per Karstensen (A):

Komiteen ønsker ikke å avvise de mer langsiktige tilnærmingstanker, og derfor er det brukt formuleringen «støtte opp om den utvikling som på lengre sikt fører språkene nærmere sammen.»

Lars Roar Langslet (H):

Jeg har sluttet meg til denne uttalelse, selv om jeg har visse reservasjoner. Jeg har gjort det fordi det fortsatt er et stort håp, med klangbunn i vår nasjonale erfaring, at sprogsplittelsen en gang skal opphøre og de to sprogtredisjonene på en eller annen måte løpe sammen. — — tror jeg at når de fastfrosne frontene forsvinner, vil det komme i gang igjen en naturlig utvekslingsprosess, som nu har vært kunstig bremset. Noen forsiktig tilnærningspolitikk, på tvers av utviklingen og i strid med alminnelig sprogfølelse, er det ikke lenger tale om. Man skal følge utviklingen og gi den gode vekstvilkår. Derved er broden borte. — — Skulle resultatet av en fortsatt tilnærming bli at nynorsken går i opplosning og forsvinner, da burde vi direkte motarbeide en slik tilnærming.

Ola O. Røssum (Sp):

— — tilnærmlingslina har alltid møtt motstand, det er så, men ho har aldri vore broten, og må heller ikkje bli det med det vi i dag skal gjera vedtak om.

Einar Førde (A):

Det har vore ein hovudtanke i norsk målreising at skriftspråket bør ligge så nær opp til talemålet som mogeleg. Denne tanken er eg for min del ikkje villig til å gi opp, og han bør framleis vere ein grunnpilar i den offentlege språkpolitikken —.

Eg vil gjerne peike på at tilnærningspolitikk er noko ein anten driv eller ikkje driv. Vil ein eit språk i framtida, må ein arbeide for det. Når mandatet

talar om «naturlege tilnærmingstender», kan dette lett få folk til å tro at det går føre seg ein tilnærmingstendens i dag som på lang sikt kjem til å føre dei to norske språka saman. Like lite som på andre samfunnsomkverve kan ein når det gjeld språkutviklinga, lite på at dei frie krefters spel fører oss dit vi vil. Naturleg tilnærming — slik det er formulert i mandatet — må ikkje bety at Språkrådet ikkje skal drive tilnærningsarbeid. Å sitje passivt og vente på den naturlege tilnærminga er ingen politikk. Det består i ikkje å gjere noko, men berre fromt håpe at utviklinga går dit vi alle vil. Vi har nå også frå riksmaálshald fått erklæringer om at også det på lang sikt vil fram til eitt språk. Hr. Langslet formulerete dette heilt klårt i dag. Eg trur slike fromme ønske er heilt unrealistiske dersom ein ikkje er villig til å drive ein politikk for tilnærming. Det er heilt umogeleg å sjå korleis ei ikkje-styrt utvikling så å seie frå folkets djup skulle kunne samla to språk til eitt. I ordtilfanget kan ein nok vone på ei slik utvikling ved ei viss gjensidig låning dersom ikkje riksmaálfolka etablere sperretiltak slik dei har gjort no. Men korleis ein har tenkt seg denne tilnærminga skal gå føre seg i syntaks, i lydformer og bøyning utan at ho blir hjelpt fram av kyndige organ og bevisst politikk, skjønar eg ikkje. Eg er klår over at mange i det heile teke ikkje synest det er ønskjeleg at vi skal få ei samling av dei to norske språka, men for alle som seier at ein på lang sikt vil fram til eitt mål — og det er nå dei fleste — må det vere heilt klårt at ei slik utvikling får vi ikkje dersom ikkje nokon fører ein bevisst politikk for at vi skal få ei slik tilnærming.

Statsråd Kjell Bondevik:

Det er ikkje slik at tilnærminga mellom målformene skal stoggast —. Men ein skal i større mon enn før ta omsyn til kva språkgruppene til kvar tid er budde på å akseptere av tilnærming. Vegen fram til eitt norsk mål vert da lengre, men vonleg lettare å gå.

Olaf Kortner (V):

— — i Norge er det naturlig at siktepunktet må være å støtte opp om de former som på lengre sikt fører språkene nærmere sammen.

Tor Oftedal (A):

Det har kostet meg betydelig selvovervinne å erkjenne at vår forserte samnorskpolitikk har spilt fallitt. — — Utviklingen viser ubønnhørlig at det verken nytter med flotte formålsparagrafer eller med entusiastisk tro.

Paul Svarstad (H):

Det er først og fremst tida som kan odle eit språk, og tid har vi i massevis. Eg er ikkje i tvil om at vi ein gong i framtida vil ha eitt språk i landet.

Arne Sæter (Kr.F.):

Personlig tror jeg at den tvangsdirekte samnorskpolitikken som vi tidligere hadde, ikke var av det gode, og at den nå har spilt fallitt.

Guttorm Hansen (A):

— — jeg tror svært mange mennesker, trolig mesteparten i dette land, vil være fornøyd med at man nå går over til en fase i språkstriden der det gjelder å ta vare på det norske språket, dyrke det og verne det og la det utvikle seg friere og med et lengre perspektiv på ønsket om å nå fram til eitt språk.

Bergfrid Fjose (Kr.F.):

Dersom tilnærminga av dei to språka blir eit noe fjernt mål, kan eg vere samd i ein slik målsetjing — altså at dei to språka skal nærme seg kvarandre. Men tilnærminga må ikkje gå så snøgt at det kjennest som overgrep.

Jens Haugland (A):

Etter ti år i sentraladministrasjonen kjenner eg litt til det tidsspille, det energitap som det er at ein skal operere med to mål. Det må på lang sikt vere klårt at ein bør kome fram til eitt mål. Det er somme som meiner at når det no er gått om lag 30 år etter at vi fekk rettskrivinga i 1938 utan at ein er kome så mykje lenger, bør ein kanskje gi opp. Til dette vil eg seia at 30 år i eit lands kulturhistorie og språkhistorie ikkje er ei lang tid. Dette vil ta tid, men målet bør stå klårt for oss.

Kåre Kristiansen (Kr.F.):

— jeg mener at på lengre sikt bør ett skriftspråk være målet, slik komiteen også gir uttrykk for. Den forsering av tilnærmingen som tidligere har funnet sted, har ført til noe av det motsatte av det man tok sikte på.

Torgeir Hovi (A):

Eg har merka meg at Kyrkje- og undervisningsnemnda framleis held på tilnærmlingslina mellom våre to språk, men det heiter no at det må vere eit lang-siktig mål. Hermed blir det teke eit steg attende. Slik situasjonen no ein gong er, er det likevel knapt nokon annen veg. Eg ser det likevel som mykje positivt at vi framleis skal ha læreboknormal.

Teddy Dyring (Sp.):

Om det også er Vogt-komiteen som er kyld i at mitt parti, Senterpartiet, har endret en del på sin språkpolitikk, skal vere usagt. Men det har iallfall gledd meg å konstatere at Senterpartiet har myket opp sin språkpolitikk fra 1965 til 1969. I 1965 het det at partiet gikk til valg på kravet om ikke bare likestilling, men også tilnærming mellom de to språk. 1969. I 1965 het det at partiet gikk til kravet om likestilling, men den politiske tilnærming er forlatt. Jeg må si det har gledd meg at den politiske tilnærmingen er forlatt. — Jeg tror det er helt vesentlig for utviklingen at vi lar språkene få utvikle seg i frihet, at de kan få vokse og befrukne hverandre og på den måten styrke den langsiktige — jeg gjentar: den langsiktige — tilnærmingstanke, som vel må være alles endelige mål.

Guri Johannesen (A):

I vårt strev etter å finne fram til ei rettferdig fordeling av språkformene våre må vi ikkje miste tilnærmlingslina av syn.

Statsråd Kjell Bondevik:

Det har i debatten vore hevda at tilnærminga mellom dei to måla er stogga opp, og denne situasjonen skulle vere eit resultat av den medvetne tilnærmlingslina. Dette er etter mi vurdering berre ein rein påstand og mellom dei ting ein bør prøve å kartleggje når moderne norsk språk skal granskast. Målet i mange aviser, både i Oslo og andre stader, ser snarare ut til å syne at det i alle fall i ordval går for seg ei tilnærming. Det motsette gjeld andre aviser som har gått

ANERKJENNELSE

Norsk Språknemnd fikk oppreisning og anerkjennelse fra Stortingets talerstol — etter mange år med kritikk og hån, vondord, nedrakking og tilsidesetting.

Statsråd Bondvik:

Både Vogt-komiteen og kyrkje- og undervisningskomiteen peikar på det store og verdifulle arbeidet som Språknemnden har gjort. Eg er glad for at dette har kome så klårt fram. Medlemene av Språknemnden fortener takk for interesse og sak-kunne gjennom dei 18 åra ho har verka. Røynslene frå denne tida vil kome det nye språkrådet til nytte på mange vis. Norsk Språknemnd har ikkje hatt mykje pengar til rådvelde. Sekretariatet har såleis med berre lita arbeidshjelp mått arbeide med kartlegging av språksituasjonen, som har vore et-

terlyst i dei siste åra. Skal Norsk Språkråd kome lenger, må vi òg vere viljuge til å prioritere dette arbeidet og til å skaffe ressursar. Det gjeld både nye tiltak og dei som Norsk språknemnd står midt oppe i. Mellom dei tiltak som er i gang, nemner eg undersøking av voksteren i ordtilfang etter 1945, vidare ein stor registrant over ordtilfanget i norsk, ymse utval som arbeider for større einskap i terminologi, og nordisk samarbeid om terminologispørsmål og utgjeving av terminologilister. Når vi ser alt det vi enno saknar, må vi ikkje gløyme det som likevel er gjort. Det kan nok vere at Norsk språknemnd sjølv har gjort arbeidet sitt for lite kjent, og at dette også er mellom dei røynslene som det nye rådet kan ha nytte av.

attende til eldre former som ein hadde gått bort frå. Det er vel fåfengt å vone at desse avisene etter denne «språkfreddebatten» vil ta steget framover att. Men eg skulle sterkt ønskje at det ville vere tilfelle når det gjeld visse former.

Ingvald Ulevesth (A):

Eg er også samd i at det framleis må vera eit langsiktig mål å få til ei tilnærming mellom dei to målformene. Men denne tilnærminga må ikkje gå fortare enn det er grunnlag for.

..Arne Kielland (A) tok i innlegget sitt opp spørsmålet om tilnærming i heile si breidd, men dette innlegget er trykt på et annet sted i bladet.

NORSK SPRÅKRÅD

Per Karstensen (A), (komiteens form.):

Komiteen ønsker ikke å avvise de mer langsiktige tilnærmingstanker, og derfor er det brukt formuleringen «støtte opp om den utvikling som på lengre sikt fører språkene nærmere sammen». Dette er en formulering såpass forsiktig og så innsiktet mot den utvikling som finner sted, at den må kunne virke samlende....

Komiteen ønsker å trekke inn som medlemmer av Norsk Språkråd også personer som ikke kommer direkte fra språkpolitiske organisasjoner eller fag-

lige instanser. Disse medlemmer kan — etter komiteens oppfatning — tilføre Språkrådet verdifulle impulser, samtidig som de muligens kan skape en viss interesse for arbeidet i Språkrådet i de organisasjoner eller i det miljø disse medlemmer måtte komme fra.

Lars Roar Langslet (H):

Det viktigste praktiske forslag i innstillingen gjelder opprettelsen av et sprogråd til erstatning av Norsk språknemnd. Her vil vi få et samlende organ som både blir rådgivende organ for sprognormeringen, og et forum for vurdering av de sprognormeringens retningslinjer i bredeste forstand — en slags permanent Vogt-komite. Det haster med å få et slik råd oppnevnt, der ligger store oppgaver og venter (vi har) forbeholdt oss anledning til å vurdere antallet av stortingsoppnevnte representanter når proposisjonen om rådet kommer til Stortinget.

Ola O. Rossum (S):

I arbeidet med å setja i verk intensjonane i stortingsmeldinga og i tilrådinga kjem det nye språkrådet til å få store oppgåver, og det blir ikkje berre lette oppgåver å løysa. Ei god hjelpe vil det vera at Språkrådet kan byggja vidare på det store og verdifulle arbeidet som Norsk

språknemnd har gjort. Som det er sagt i tilrådinga, ligg det inga nedvurdering av dette arbeidet i det at Språknemnda nå skal bli avløyst av eit nytt organ. Det bør heller ikkje føra til noko brot i det praktiske arbeidet som Språknemnda driv, og som Språkrådet skal føra vidare.

Einar Førde (A):

Eg ser det som eit rett steg at ein samla komite går inn for å plassera stortingsvalde medlemer i det nye språkrådet, nettopp ut frå tanken om at andre språkinteresser og andre språkbrukarar enn dei som finn sine talsmenn i språkorganisasjonane, også burde vere representert i dette rådet. Eg vil vone at vi med dette kan få eit innslag i det nye språkrådet som verkeleg kan representera noko nytt i dyrkinga av norsk språk. Men eg vedgår gjerne at det er ei nokså vanskeleg oppgåve å finne fram til praktiske kriterier for denne representasjonen....

Statsråd Bondevik:

Vidare bed komiteen departementet vurdere talet på medlemer i rådet og peikar på at skoleverket er noko veikt representert, medan universiteta etter framlegget i meldinga vil få ein heller stor representasjon. Komiteen gjer og framlegg om at Stortinget skal nemne opp nokre representantar. Eit flertal har fest seg ved talet fire i kvar seksjon. Dette er ein tanke som eg skjønar og vil stø.

Olaf Kortner (V):

.... vi bør få noen representanter som oppnevnes av Stortinget. Disse representantene skal ikke være folk som i stillings medfør eller i kraft av sin utdannelse har språket som fag. Det skal være folk som representerer den sunne fornuft — det opplyste folkevett.

Thorbjørn Kultorp (A):

Våre språkorganisasjoner har gjort et nyttig arbeid og vil sikkert også i framtida gjøre det. Det kan imidlertid ikke i en sammenheng som denne forties at disse til sammen — medlemsmessig — representerer en meget liten del av det norsk folk. Med de grunner jeg tidligere har nevnt finner jeg det ønskelig at så vel Språkrådet som departementet i framtida søker å engasjere flest mulig mennesker i viktige språkpolitiske spørsmål. Dette kan til eksempel gjøres gjennom våre mange organisasjoner, mer bevisst gjennom skoleverket og ikke

minst gjennom våre frivillige studieorganisasjoner.

Olav Marås (A):

Desse stortingsoppnemnde skal ikkje vera eksperter, men brukarar som kan vera verdfulle. At det er mange, kan kanskje hindra at ekspertane vert altfor dominante. Det er også ei anna side ved denne oppnemninga. Det vert her klårt slege fast at dette er ei offentleg sak og også eit offentleg ansvar. Rådet har også fått større tyngd i og med at det har forankring i og av det breie lag av folket.

Paul Thyness (H):

Men skal vi ha disse politisk valgte representanter med, bør de ikke — synes jeg — seile under falsk flagg. Stortingsoppnevnte representanter vil ikke i realiteten være representanter for sprogbukerne; de vil være representanter for de politiske partier som er representert i denne sal. Man kan diskutere om slike politiske representanter har noe å gjøre i et råd av denne type.

Sverre Juvik (A):

Noe av den spenningen vi har hatt og har mellom språkgruppene i vårt samfunn, mener jeg til en viss grad kan tilskrives at vi har overlatt språkutviklingen til en engere flokk språkspesialister i begge leirer, som naturlig nok har vært mer opptatt av å se på det verdifulle i eget språk enn å søke etter fellesskapet i begge språkgrupper. Personlig har jeg derfor vært sterkt opptatt av å få et visst folkelig element inn i rådet, oppnevnt av Stortinget. Jeg er ikke i minste tvil om at disse medlemmer vil komme til å virke som en nøytraliserende faktor på de mest ekstreme ytterpunktene i vår språkkultur, og på en slik måte at det mest verdifulle i vår språkarv virkelig får sette sitt preg på vår framtid.

Teddy Dyring (Sp.):

Jeg tror det er avgjørende for den fremtidige skjebne vårt språk skal få, at vi finner fram til de riktige folkene å sette i dette rådet. Jeg er enig med dem i komiteen som har understreket at rådet bør ha en representasjon fra forfatterforeningene og fra Skuespiller forbundet og ikke minst fra universitetene våre.... f.eks. fra forfatterforeningene våre.

FEIL

Det er blitt sagt meg at jeg har tatt feil, — og jeg vil beklage feilen. I forrige nummer av bladet skreiv jeg at nynorsken hadde aldri fått så mange lovord i Stortinget som denne gangen, da det blei slått fast at for framtida skal nynorsk bare være et minoritetsspråk i landet «med høgst en fjerdepart i tale og skrift». Det siste er galt. En fjerdepart er *minimumskrav* i NRK, og målet er at nynorske skolebøker skal ligge føre til samme tid som for bokmål.

MEN

jeg er skuffet over det målet som er blitt satt, og som nå blir hilst med glede av mange nynorsk-folk. Å godta språkkløyvinga og mene at en stiler høgt om en når 25 % i kringkastinga! Da er det rimelig at det bare kommer en stille merknad fra talsmenn for riksmalet. Det er en billig pris å betale for å slippe dette kravet om å få nynorske ord og vendiger tatt opp i bokmålet. Da kan nynorsken overleve som muntlig språk i utflytningssområdene og gi døme på god muntlig tale i radio og fjernsyn, men en får da fred for maset om tilnærming mellom de to skriftspråka — i det minste fra nynorsk-hold.

Jeg har trudd at nynorsk-folk og Språklig Samling førte sin kamp mot samme mål: ett felles norsk skriftspråk som mere og mere kunne bygge på muntlig tale i bygd og by.

Har jeg også der tatt feil?

Rakel Seweriin.

ARBEIDSMÅTEN I SPRÅKRÅDET

Per Karstensn (A), komiteen formann og ordfører for saka:

Når det gjelder reglene for avstemning i rådet, har komiteen fulgt det syn de store målorganisasjonene har forfektet,

EIT MÅL ALLE KAN KJENNE SEG HEIME I

Sunnmøres sangfugl Marie Lovise Vidnes Johansen, Herbjørn Sørebø og Birgitte Grimstad.

Foto: Arne Jeppesen

— Det er på høg tid vi kjem oss ut av målstriden. Men den språklegesosiale frigjøringskampen i dette landet er enno ikkje ferdig. Vi må arbeide for eitt mål, og da må det bli eit mål som alle nordmenn kan kjenne seg heime i. Vi kan

kkje halde fram med ei varande målkløyving, sa programsekretær Sørebø som var stemmetalar i Borgundgavlen. — Det var eit stemne som var ei verdig og høveleg avslutning på landsmøtet i Noregs Mållag.

nemlig at drøftingene skal skje i fellesmøter, mens hver seksjon tar den endelige avgjørelse i alle saker som bare gjelder vedkommende språkform. Dette er for øvrig en praksis som Norsk språknemnd har fulgt. På den annen side bryter komiteinnsstillingen på dette punkt både med Vogt-komiteen og med stortingsmeldinga.

Lars Roar Langslet (H):

Særlig legger jeg vekt på det avgjørende punkt om avstemningsreglene. Uten en klar regel som fortsatt sikrer begge språkgruppene rett til å avgjøre sine egne normeringsspørsmål, uten innblanding fra den annen part, ville hele samarbeidsoppdragget falle sammen. Der skal være

kontakt og felles drøftelser overalt hvor det er naturlig, men selvfølgelig ikke på tvers av den fornuftige arbeidsdeling som rådet selv blir enig om. Så står det til rådet å finne en betryggende prosedyre for å skjeldne mellom saker som skal avgjøres i fellesskap, og spørsmål som skal avgjøres av den enkelte seksjon.

Ola O. Røssum (Sp.):

Eg var lenge i stor tvil om det var rett å vera med på formuleringa i tilrådinga om at kvar seksjon i Språkrådet skal ta den endelege avgjerd i alle saker som berre gjeld vedkomande språkform. For meg står det slik at utviklinga av både dei norske språkformene vedkjem

oss alle så sterkt at kvar seksjon av Språkrådet må ha rett og plikt til å kjenna ansvar og dela ansvar for utviklinga av den andre språkforma.

Difor har eg mykje til overs for det departementet seier, når det rår til at spørsmåla må bli avgjorde ved fleirtal i fellesmøte.

Vi er ikkje lenger så språkkløyvd her i landet at vi skal rekna med mitt språk og dei andres. Det er vårt språk og våre språkformar det gjeld. Dei høyrer båe med til det mest verdufalle i vår kulturelle felleshei. På den andre sida laut eg vera samd med Vogt-komiteen i at ein ikkje burde laga det slik at avgjærder som er særlig viktige for den eine språkforma, i realiteten kunne bli avgjorde av den andre seksjonen.

Voteringsmåten i Språkrådet ser eg elles i nøye samanheng med den tilnærmingsslina som har vore noko av ein språkpolitisk grunntanke her i landet heilt sidan vi tok til å få etterreist det vi med rette kunne kalla norsk skriftspråk. Denne tilnærmingsslina har alltid møtt motstand, det er så, men ho har aldri vore broten, og må heller ikkje bli det med det vi i dag skal gjera vedtak om.

Eg legg stor vekt på den formuleringa som nemnda gjer framlegg om i føremålsparagrafen for Språkrådet, at rådet skal stø opp om den utviklinga som på lengre sikt fører språkformene nærmere saman.

Med ei slik langsiktig målsetjing som den Språkrådet med dette får, er utviklinga av den eine språkforma noko som sterkt vedkjem båe seksjonane i rådet. Dette talar sterkt for at seksjonane ikkje må få utvikla seg til meir sjølvstendige organ. Dette må det takast omsyn til, og eg legg stor vekt på det tilrådinga seier om at Språkrådet sjølv bør finna fram til ein trygg prosedyre for saker der det kan vera tvil om den endelege avgjerala bør takast i samla råd eller seksjonsvis.

Statsråd Bondevik:

Komiteen kjem inn på framgangsmåten ved drøftingar og røysting i rådet, og bed departementet utforma reglar som følgjer praksisen frå Norsk språknemnd, slik at kvar seksjon har den endelege avgjerala i saker som berre gjeld ved-

STORTINGET HAR TALT

Etter at språktildelinga frå kyrkje- og undervisningsnemnda omsider kom, og etter at Stortinget nå har sagt sitt, kan riksmålsfolka skrinlegge for godt den gamle planen sin om ei såkalt «fri sprogutvikling», der dei sjøl skulle ta hand om all normering av bokmålet gjennom Det Norske Akademii for Sprog og Litteratur. Og på den andre sida kan vestmannene gi opp håpet om å få noe større innverknad på den offentlige normeringa av nynorsken gjennom Norsk Måldyrkingslag eller andre språkkonserverande instansar. Det beste desse fløytmennene i målstriden heretter kan gjøre, er

å prøve å spele ei modererande rolle i et framtidig språkråd, der det store fleirtallet av medlemmene nødvendigvis vil måtte samle seg om ein meir framtidsretta språkpolitikk, med det uttalte målet å samla dei to målformene — på lengre sikt. Det er med andre ord ikkje på noen måte tale om å arbeide aktivt for å halde målformene frå kvarandre i tiåra som kjem, men tvert imot om å legge tilhøva best mulig til rette for ei gradvis sammensmelting av nynorsk og bokmål på alle punkt der ei slik løysing er filologisk forsvarlig.

Ma.

komande språkform. Departementet vil ta opp arbeidet med å formulera vedtekter for Norsk Språkråd på dette grunnlaget, men det er viktig å vete at vi berre har *ei* språknemnd, ikkje to. Difor bør viktig drøfting og avgjerd gå for seg i samla møte. Arbeidet i Norsk Språkråd må ikkje verta utsett for ein polariseringsprosess som delar praktiske språkspørsmål opp i mitt og ditt. Det er viktig at drøftingane vert opne og allsidige. I røynda er det få saker som berre har interesse for den eine målforma. Det ein kan kome fram til, er at ei sak mest vedkjem den eine seksjonen. Like viktig som det er at ein seksjon ikkje trengjer seg inn i avgjelder som særleg vedkjem den andre, er det at ein ikke er for snar til å stengje den andre seksjonen ute.

Lars Roar Langslet (H):

Statsråden minnet om viktigheten av at der er ett råd og ikke to, og jeg er helt enig med ham i det. Jeg understreket selv i mitt innlegg at det må være felles drøftelser og god kontakt innenfor dette råd.

Statsråden uttalte videre — om jeg oppfattet ham rett — at viktige spørsmål måtte drøftes og avgjøres i samlet råd. Jeg vil da minne om at kirke og

undervisningskomiteen enstemmig ber om regler som gjør at man kan beholde den praksis Norsk språknemnd har fulgt, og som er slik beskrevet av Språknemnda selv:

«.... den endelige avgjelda av spørsmål som gjeld kvart einskild mål, har alltid vore overlaten til representantane for vedkommende mål.»

Jeg vil for ordens skyld be statsråden gjøre det helt klart om hans oppfatning her stemmer overens med den som kirke- og undervisningskomiteen enstemmig har lagt til grunn.

Statsråd Bondevik:

Til det spørsmålet kan eg utan attenhald svara ja. Det er også det som har vore meiningsa med den meldinga som departementet har sendt Stortinget, men når eg no ser på den formuleringa vi har nytta, kan eg vere samd i at ho kan gje høve til ulike tolkingar. Det som eg særleg vil poengtere, og som eg prøvde å få fram i innlegget mitt, er nett dette at det skal vere eitt råd, og at mest mogeleg skal gå for seg i samla råd fordi ein finn få saker som berre vedkjem den eine seksjonen. Men det er ingenting i vegen for at den eine seksjonen lét vere å røyste i eit spørsmål som denne seksjonen meiner i særleg grad gjeld den andre seksjonen. Difor vil

departementet sjølv sagt følgje det som komiteen har sagt, og eg skulle tru at komiteen er samd i den tolkinga som eg har lagt i at det bør gå for seg i samla møte og ikkje i seksjonsmøte, slik at ein kan drøfte spørsmål fram og tilbake, men at ein lét vere å røyste i ei sak som spesielt gjeld den andre seksjonen.

Lars Roar Langslet (H):

Statsråden uttalte når det gjaldt enkelte andre spørsmål i forbindelse med Språkrådet, at man først burde høre rådets mening. Jeg tror at når det gjelder detaljer vedrørende arbeidsprosedyren i rådet, er det naturlig at rådet selv finner frem til den ved tillitsfulle drøftelser.

Språknemnda sier følgende i den beskrivelse nemnda gir av sin arbeidsprosedyre, inntatt i innstillingen på side 290: «I periodar med vanskelege saker o. stor meiningskilnad i nemnd og arbeidsutval vil det naturleg nok vere bruk for meir av drøftingar i gruppene. Det gjeld bl.a. mykje av arbeidet med ny læreboknormal.»

Det kan vere riktig som statsråden sier, at mange typer av drøftelser bør foregå i samlet råd. Men jeg synes også at det er rimelig at rådet selv kan få anledning til å foreta den arbeidsdeling som synest mest fornuftig i de skiftende situasjoner man står opp i. Og jeg har også forstått komiteen slik at den ikke vil stille seg hindrende i veien for det, eller gi slike snevre regler for det hele at det blir umulig.

Statråd Bondevik:

Eg nemnde i allfall ein stad i mitt innlegg at eg mente ein burde legge same spørsmål fram for rådet sjølv når det no vert oppnemnt, og når det er fastsett kor stort talet på rådsmedlemer skal vere. Eit av dei spørsmål som det vil vere naturleg å spørje rådet til råds i, er nett det som hr. Langslet nemnde. No trur ikke eg at dette med avrøystingar spelar så veldig stor rolle, for ein må ikkje gløyme at Språkrådet i dei fleste saker er eit råd. Det er ikke ein avgjerande instans. Det er andre instansar som til slutt må ta den endelige avgjerd når det gjeld spørsmål som har vidtrekkjande følgjer. Men det finst naturlegvis spørsmål som gjeld berre den eine seksjonen, og då er det klårt at det er denne seksjonen som skal ha det avgjerande ordet i det vedtaket som vert gjort.

Olaf Kortner (V):

Når det gjelder arbeidsmåten i Språkrådet, har det vært et lite replikkordskifte mellom statsråden og hr. Langslet. Jeg for min del mener at Språkrådet skal være *ett* råd som i det vesentlige skal arbeide som *ett* råd. Alle saker skal under enhver omstendighet drøftes i samlet råd. Men vi har likevel funnet det riktig at rådet skal deles opp i to seksjoner, og at disse seksjonene hver for seg skal avgjøre saker som bare berører det ene språk. Dette betyr selvfølgelig ikke at disse seksjonene bare skal kunne stemme. Etter at problemene har vært til felles drøftelse i Språkrådet, må også de enkelte seksjonene kunne *drøfte* problemene før de får sin egen avgjørelse. Det synes jeg er en naturlig og fornuftig arbeidsordning som jeg går ut fra at det nye språkråd også vil følge.

Thor Myklebust (V):

At det skal røystast i kvar seksjon om dei ting og tilhøve som seksjonen skal representera, trur eg berre vil føra til eit betre samarbeid. Det er vel klårt at heile Språkrådet saman må drøfta alle store og avgjerande spørsmål som vedkjem språkutviklinga i landet. Men at det t.d. om normeringsspørsmål innan kvart språk vil vera det beste at det vert røysta innan kvar seksjon, tvilar eg ikkje på.

Arne Sæter (Kr.F.):

Komiteen ber departementet utforme forslag til vedtekter for Norsk Språkråd, slik at den praksis som er innarbeidet i Norsk språknemnd, får fortsette. Dette innebærer bl.a. at hver seksjon — etter drøftingene i samlet råd — tar den endelige avgjørelse i alle saker som bare gjelder vedkommende språkform. Dette er en forutsetning for at vi skal kunne få et mer fruktbart og mildere klima i språkdebatten.

Guttorm Hansen (A):

Helt sentralt i Vogt-komiteens innstilling står det man kalte Språkvernrådet. Her er også endringene til dels betydelige fra Vogt-komiteens innstilling til kirke- og undervisningskomiteens innstilling. Til tross for de ganske store endringene har jeg for min del ingen betenkelsigheter med å slutte med til dem. De er ut fra komiteens standpunkt logiske, og de er konsekvent gjennomført.

FRIDA ANDREASSEN ETTF.

SKEI — SURNDAL

Kolonial — Kortevalarer — Manufaktur

Når kirke- og undervisningskomiteen har funnet en ny form for den såkalte formålsparagraf og greid å formulere seg fram til en slags form for tilnærming på lengre sikt mellom de to språk, er det også logisk at man går inn for seksjonsvis avgjørelsersett. Personlig har jeg vært av den oppfatning at man nettopp burde bygge på en sterk grad av samarbeid og ansvar for den felles språkarven vår, og dette var nedfelt i Vogtkomiteens innstilling på dette punkt. Men når formålsparagrafen for språkrådet får en slik form som kirke- og undervisningskomiteen foreslår, er seksjonsvis avgjørelsersett sikkert det riktigste.

F O R S L A G :

Presidenten: Under debatten er det satt fram en rekke forslag:

Et forslag fra representanten Osmund Faremo, sålydende:

«Regjeringa blir oppmoda om snarast og utan omsyn til dei partipolitiske pressebyråa, å legge fram forslag om minst ei dobling av løvinga til Ny-norsk Pressekontor.»

Et forslag fra representanten Berte Rognerud, sålydende:

«Under henvisning til bl.a. stedsnavnsresolusjonen av 1933 og 1957 henstilles til departementet å ta skritt til at saker vedrørende stedsnavn, gårdsnavn og bruksnavn blir overført til Justisdepartementets forvaltningsråde.»

Et forslag fra representanten Arne Nilsen:

«Regjeringa vert oppmoda å ta opp spørsmålet om å skipa eit offentleg forlag til å stå for utgjeving av lærebøker i skuleverket.»

Et forslag fra representanten Bergfrid Fjose:

«Regjeringa vert oppmoda å vurdera om ikkje tenestemålet i fylkeskommunen framleis bør avgjerast av primærkommunane.»

Presidenten foreslår de refererte forslag oversendt Regjeringa uten realitetsvotering.

V o t e r i n g :

Presidentens forslag bifaltes enstemmig.

Presidenten: Endelig foreligger det et framlegg fra representanten Ingvald Ulveseth, sålydende:

«Presidentskapet vert oppmoda om å ta opp spørsmålet om å tilsetja ein målkonsulent i Stortinget.»

Presidenten foreslår dette forslaget sendt Presidentskapet uten realitetsvotering.

V o t e r i n g :

Presidentens forslag bifaltes enstemmig.

* * *

OM SPRÅK

Språket ei ein reiskap, som øksa. Ho må slipas, og stundom må ho i essa og vermas og nytt stål må leggas inn. Språket må alltid ligge og skjelv for livet i ingenmannsland mellom nedbryting og oppbygging. Det er det einaste vernet språket sjølv aksepterer. Det vil seie det gode språket.

Jakob Skauge.

INNHOLD:

Morsmålet i den nye høgre skolen.

Lektor Ivar *Grotneß* skriver om nyttenkning og omvurdering av de ulike boklene i norskfaget med sterke prioriterteng av det talte språket. Elevene har greidd å føre fram krava sine andsynes styremakter og skolefolk med ei tyngd som var ukjent for en mannsalder sia. Det er alt dette som slår gjennom i de nye reformplanene.

Hva nå med tilnærming?

spør Alfred *Kvalheim*. Ei språklig sammensmelting vil uten tvil kunne gi et skriftspråk som er rikere på nyanser og har større valgfridom enn noen av de språkformene vi har.

Hva nå med språket?

spør Sverre *Rostøl*. Situasjonen er farlig, fordi det meste av forlagsvirksomheten har tatt språkpolitisk standpunkt ved å bruke Riksmålsforbundets ordliste.

Språkstrid i gammel eller ny form?

Lars S. *Vikør* skriv at målstriden ikkje kan førast uavhengig av den generelle politiske striden. Det auka politiske medvetet i mange samfunnsgrupper fører i mange samfunnsgrupper fører i mange høve også til eit auka språkleg medvet.

Stortingets behandling

av Språkmeldinga (Vogt-komiteens innstilling) blir referert.

Birgit Gøystad	25,—
Arne O. Olden	90,—
Helge Høstmælingen	5,—
Egil Røssaak	10,—
Henrik Sødal	30,—
Per Mørch	10,—
Kurt Mosbakk	40,—
J. T. Greibrokk	40,—
Leif Bader	30,—
Ivar Grotneß	30,—
H. Rørmark	15,—
Liv Myklebost	50,—
Fridvald Eilif Rian	10,—
Johanna og Lars Sødal	80,—
Rolf Stenersen	500,—
Marit og Erik Sundli	25,—
Knut Dalen	5,—
Anders Skogen	15,—
Leif Egerdal	20,—
J. Wereide	5,—
Ole T. Ørsal	15,—
G. Kristoffersen	5,—
Bjørn H. Hansen	10,—
Tønnes Andenæs	10,—
Nils N. Skraatveit	50,—

EIN HOVUDTANKE

Det er eitt aspekt ved det norske språket politikarane burde vere meir opptekne av. Det språket vi drøftar i dag, er ikkje primært forfattaranes og professoranes språk. Forfattarane og professorane greier seg alltid. Men det er eit språk som skal vere eit verktøy for tankar og kjensler til det vi kallar vanlege menneske i bygd og by. Disse menneska har krav på å få utvikla eit språk som er så nær deira daglege talemål som mogleg. Dersom dette skriftspråket ikkje kjennest som ein del av deira eigen kultur, vil det ikkje vere det verktøyet dei treng. Da adopterer dei frasar og vendar som ikkje er deira eigne, og for mange er skriftspråket da ein barriere dei ikkje kjem over. Dei føler seg dumme utan å vere det. Det har vore ein hovudtanke i norsk målreising at skriftspråket bør ligge så nær opp til talemålet som mogeleg. Denne tanken er eg for mitt vedkomande ikkje villig til å gi opp, og han bør framleis vere ein grunnpilar i den offentlege språkpolitikken.

Einar Førde (A) i Stortinget 19/5-70.

TAKK

FOR GAVENE! NÅ SAMLER VI PENGER TIL SKRIVEMASKIN!

Ragnv. Berli	20,—
Hans Snistveit	10,—
Magne Aksnes	60,—
I. Raknem	5,—
Tomas Refsdal	25,—
Else og Ove Byrkjeland	20,—
Jon Vidar	15,—
Reidar Morset	10,—
L. Oppedal	20,—
Aase Løvland	15,—
Johs. Fosså	10,—
Arve Kvam	20,—
E. Sæther	10,—
E. Rosendahl	10,—
Erling Myklebust	90,—
Tarald Nomeland	20,—
Jon Buset	10,—
Erik Olsen	10,—
Jorunn og Asbjørn Ørsal	65,—
Alf Frydenberg	15,—
A. Raaen	15,—
Nils Væding	15,—
Reinh. Høydal	10,—
Erling Hofset	15,—
Bjørn Rongen	15,—
Reidar og Rita Bækkelund	5,—
Edvard Brakstad	9,—
Hallgeir Furnes	5,—
E. Kristvik	15,—
Olav Ramse jr.	40,—
K. H. Bø	15,—
Magnusdal	30,—
Oddmund Kyllesø	10,—
Finn Hødnebø	15,—
Olav Dalgard	10,—
Olav Åse	40,—
Dagmar Blix	15,—

LANDSLAGET FOR SPRÅKLIG SAMLING

Medlemspenger, kr. 10,— pr. år for dem som har eiga inntekt, og kr. 5,— pr. år for andre. Bladpenger kr. 5,— pr. år. Postgiro 16 378.

Formann: Rakel Seweriin, Fastingsgt. 7, Oslo 3, tlf. 60.67.89

Kasserer: Alfred Kvalheim, Postb. 636, Oslo 1, tlf. 29.34.44